

Samuel Stinson i Mary Le Rouge (ur.)
EMBODIED ENVIRONMENTAL
RISK IN TECHNICAL
COMMUNICATION. Problems and
Solutions Toward Social Sustainability
Routledge, London, 2022., 318 str.

Ova stručna zbirka teorijskih rasprava, isključivo objavljena na engleskom jeziku, nastala je početkom ožujka 2022. godine kad je svijet već poprilično bio upoznat s kriznim zbivanjima. Iako naočigled djelo dvoje autora – Samuela Stinsona i Mary Le Rouge, u *Embodied Environmental Risk in Technical Communication*, uz autorski doprinos, oni uspješno povezuju i objedinjuju teorijske rasprave brojnih drugih stručnjaka, potkrijepljene relevantnim istraživanjima. Kao rezultat, stvaraju neformalnu kompilaciju metoda praktičnih vježbi i teorija komunikacije i prenošenja poruka u kriznim situacijama.

Urednici/autori nas, kroz sveukupno četrnaest poglavlja, vode kroz recentne globalne krize koje proživljavamo pritom nudeći raznorodne poglede na teoriju metodologije, kao i brojne praktične primjere koji služe daljnjoj edukaciji, proučavanju i istraživanju aspekata krize i rizika na lokalnoj i globalnoj razini. Cjelokupna zbirka potiče na doseganje širine u prvotnoj percepciji strategija kriznog komuniciranja, gdje daje prednost lokalnom, ističući probleme i pitanja socijalne pravde upozoravanjem na međusobne različitosti. Drugim riječima, potiče se pojednostavljenje aspekata komunikacije, odnosno tehničkog pisanja, kako bi se ljude približilo i motiviralo na djelovanje. Djelovanje, smatraju autori, ključno je za svaku krizu.

Kroz prikaze provedenih istraživanja, ispitivanje narativa tijekom posljednjih, ali i u

predstojećoj klimatskoj krizi, ovaj svojevrsni „priručnik“ istražuje važnost uloge različitih identiteta, socioekonomskih čimbenika, kulture i zajednice koji oblikuju naša iskustva i određuju naše primanje poruka s jedne strane te suhoparnost komunikacije koja ne dopire i ne potiče na djelovanje s druge strane.

Pozivaju na reakciju. Predlažu da rizik, posebno rizik za okoliš, počnemo shvaćati kao rizike reanimacije. Uz daljnju intervenciju ili bez nje, proces klimatskih promjena je počeo. Ne pozivaju na radikalnu promjenu komuniciranja o katastrofama, već podsjećaju na potencijalne, fatalne i svakodnevne rizike daljnjeg produblivanja ekološkog kolapsa i katastrofe. Prethodno spomenutih četrnaest poglavlja podijeljeno je u tri dijela. Prvi dio, koji se sastoji od četiri poglavlja, bavi se „ljudskim tijelom“ i konkretnom kriznom komunikacijom na sveučilišnim kampusima za vrijeme pandemije COVID-19. Krizno komuniciranje se pritom definira kao oblik tehničke komunikacije pod kišobranom komunikacije rizika.

Komunikacija o riziku može se baviti jednodrnatim, predvidljivim i donekle podnošljivim hitnim slučajevima, a komunikacija u kriznim situacijama bavi se neposrednim i tekućim hitnim slučajevima. Ključna razlika je u povećanju broja nezavisnih varijabli koje utječu na predvidljivost i mogućnost upravljanja linijom komunikacije. Ispituje se korištenje e-pošte kao „odabrane linije“ vezane za nova pravila zahtijevana u toj zdravstvenoj krizi. Autori dolaze do zaključka kako sveučilišna krizna komunikacija često konstruira studentska tijela kao svojevrsne bestjelesne, bezlične monolite. Tvrde da ljudi koji osmišljavaju strategiju

i kreiraju potencijalne krizne scenarije naprosto moraju prepoznati da njihovo studentsko tijelo obiluje različitostima. Širok raspon ljudi različitih rasa, etničkih pripadnosti, dobi, spola, spolnosti, fizičkih i mentalnih sposobnosti, religija i razina prihoda, kao i svaka karakteristika identiteta, mogu zahtijevati različite pristupe odgovora na krize. Stavljaju naglasak na pitanje socijalne pravde. Glavni bi cilj, prema autorima / urednicima, trebao biti identificiranje i mijenjanje institucionalnih konteksta koji su do sad podržavali nejednakosti i otežavali cjelokupno nošenje s krizom, njezinim simptomima i posljedicama.

Drugi dio se, poput prvog, sastoji od četiri poglavlja i govori o „Zemljinom tijelu“, donoseći konkretne primjere rijeke Ohio i plan izgradnje jedne od prvih vjetroelektrana Sjeverne Amerike, na jezeru Erie. Stinson i Le Rouge pružaju nam uvid u komunikacijske propuste na području utjecaja na okoliš i klimatskih promjena. Ističu poteškoće komunikatora u pronalasku praktičnih rješenja za problem klimatskih promjena, naglašavajući kako bi se preciziranje komunikacijskih rješenja trebalo odvijati u zajednici, uključujući sve slojeve društva. Također, osvrtom na četvrto Nacionalno izvješće o procjeni klime sumiraju tri problema: angažiranje čitatelja, objašnjavanje uzročno-posljedične veze i skaliranje informacija. Zaključuju da prirodu treba komunikacijski uokviriti kao nešto što vrijedi imati i sada i u budućnosti, i kroz tu definiciju „nametnuti“ međupovezanost ljudi i okoliša te, u konačnici, dobrobit i ljudi i planeta.

U zadnjem, trećem, dijelu predstavljen je suodnos „čovjekovog i Zemljinog tijela“ koristeći se primjerom rješavanja prepreka

transkulturalne komunikacije rizika u južnoafričkim rudnicima ugljena, reanimacije rizika, važnosti tehničkog i antifašističkog pristupa retorici utjelovljenog rizika. Autori ističu kako je katastrofe poput klimatskih promjena i pandemije COVID-19 teško, ako ne i potpuno nemoguće, predstaviti općoj publici u punom opsegu ili svima na jednak način. S obzirom na silna znanstvena otkrića i spoznaje koje se mogu mijenjati iz dana u dan, publika može postati prezasićena „porukama koje ne prenose poruke“, odnosno koje ih ne uspijevaju uvjeriti, a što dovodi do slijepice ulice u kojoj je publika izložena većem utjelovljenom riziku.

Svako poglavlje sagledava rizik kroz prizmu odluka donesenih u ljudskim sustavima koje su dovodile do posljedica doživljenih iskustava. Ti doživljaji variraju od poruka i rizika u sveučilišnim kampusima u komunikaciji COVID-19 pandemije, zabrinutosti za okoliš i klimu, do rizika političkih okolnosti povezanih s COVID-om 19 i rizika povezanih s upravljanjem zemljištem i vodnim resursima te završava s pitanjima za raspravu i zadacima kojima mogu pristupiti i studenti i profesionalni stratezi.

Autori tvrde da su za neuspjeh komunikacije rizika krivi komunikacijski mediji i jezik. U posljednjem poglavlju pažnju posvećuju važnosti aktivacije djelovanja ljudi u smjeru zajedničke prilagodbe i ublažavanja klimatskih promjena slušanjem pojedinaca kada predstavljaju svoj utjelovljeni rizik smatrajući takvu komunikaciju znatno sigurnijom i učinkovitijom od potpunog predstavljanja katastrofe. Nije samo važno širenje znanstvenih činjenica na jednosmjerni institucionalni način, nego je bolje usklađivanje tehničke i profesionalne

riječi s vrijednostima publike.

Ovaj je stručni rad prvotno namijenjen studentima komunikacijskih znanosti, kao i etabliranim stratezima, no s obzirom na to što teme poglavlja pokrivaju širok raspon teorija i istraživačkog rada, svako od poglavlja može biti početak novog diskursa svakome tko je vlastitim djelovanjem uključen u komunikacijske prakse. Usprkos potencijalu koji se može pronaći unutar ovog rada, korisno je posjedovati određeno predznanje, radi lakšeg razumijevanja.

U konačnici, stratezi krizne komunikacije ključni su za prevladavanje društvenih kriza. Pravodobna, točna, lako razumljiva, usmjerena, socijalno pravedna komunikacija, zasnovana na različitostima primatelja poruka ključna je za prevladavanje krize i aktivaciju pojedinaca. Ovo djelo donosi pregršt teorijskih i empirijskih spoznaja svima koji rade na području komunikacijskih znanosti: istraživačima, studentima, komunikacijskim praktičarima i znanstvenicima, a zasigurno i brojnim drugima. Uz to, predstavlja i važan temelj za buduće krizne komunikacije – uz naglasak na komunikaciju klimatske krize, kao i nužne promjene i prilagodbe koje činimo širim sagledavanjem situacije.

Promicanje znanstvenog znanja, ali i perspektive proživljenog iskustva pojedinaca – ne zaboravljajući na različitosti, njegujući socijalnu pravdu i retoriku usmjerenu na ravnopravnost različitosti, vodeći računa o mjestu pojedinaca kojima se praktičari obraćaju – mogu pružiti bolju pripremu višestrukih perspektiva za spremnost na katastrofu. Ne samo to, mogu potaknuti ljude na djelovanje.

Ivana Belić

Jaka Primorac

OD PROJEKTA DO PROJEKTA. Rad i zaposlenost u kulturnom sektoru Blok, Zagreb, 2021., 103 str.

Knjiga *Od projekta do projekta* nastala je kao rezultat dugogodišnjeg istraživanja autorice u području kulture i kritika je postojećeg stanja u kojem se nalaze umjetnici i radnici u kulturi danas. Autorica analizira probleme u sektoru kulture, poput tretmana umjetnika, njihova položaja na tržištu rada, uloge sindikata, oblika financiranja i budućnosti sektora kulture u Hrvatskoj. Njezin rad obuhvaća i specifičnost pojave tzv. projektnog rada te ga povezuje sa sličnim trendovima u svijetu. Poseban naglasak stavlja na utjecaj pandemije COVID-a 19, koja je otkrila da je ionako ranjiv sektor kulture postao još ranjiviji. Nadalje, navodi i osobne iskaze radnika u kulturi u vezi s njihovim položajem na tržištu rada. Knjiga je podijeljena u četiri dijela koja povezuju problematiku nesigurnog rada radnika u kulturi u Hrvatskoj i Europi kroz teorijska i istraživačka razmatranja i mnoštvo referenci. Recipijenti knjige su radnici u kulturi, umjetnici, udruge i donositelji politika.

Uvodni dio posvećen je uvriježenoj društvenoj percepciji radnika u kulturi i umjetnika kao osobe koja mašta i bavi se sporednim stvarima koje se ne mogu smatrati radom. Nastojeći odbaciti takva shvaćanja, autorica prikazuje kako se djelovanje radnika u kulturi odvija u određenom društvenom i ekonomskom kontekstu. Autorica također pojašnjava razliku između umjetničkog i kulturnog rada kroz osvrt na teorijske pristupe i istraživanja iz područja kulture. Problematiku shvaćanja radnika u kulturi prikazuje odabirom poznatih društvenih